

Dokumenttyp Rutin	Ansvarig verksamhet Barn, unga och familjehälsa	Organisation Region Värmland	Version 4
Dokumentägare Lisa Lindqvist Verksamhetsutvecklare	Fastställare Marja Rudenhed Verksamhetschef	Giltig fr.o.m. 2026-06-01	Giltig t.o.m. 2028-05-31

Barnhälsovårdens rutinbeskrivning för samtal om språkutveckling

Gäller för: Barn, unga och familjehälsa Barnavårdscentraler Värmland

Vid samtal med vårdnadshavare när barnet är 8 månader, 10 månader, 18 månader samt 2,5 år som en del i Förundran - Bokstart i Värmland.

Vid 8 mån – språksamtal och gåvobok

Följande material delas ut:

- Gåvobok från biblioteket
- *Språkräna* (folder) – översättningar i utskrivet format
- *Läsa tillsammans* (lästipsfolder)
- Folder eller boksticka från det lokala biblioteket

Vi den här tiden har barnet mycket att upptäcka i världen och det värdefulla under den här perioden är att **ge ord för det barnet uppmärksammar**, stort som smått. Att **tillsammans upptäcka** allt spännande i världen! **Prata** om vad som händer och **fånga** barnets intresse genom att **samtala** om allt som barnet ser och gör. **Upprepa** gärna de ljud och ord som barnet uttrycker och gissa vad de kan betyda. Ge **barnet tid**, vänta in och **låt barnet svara** med ljud och rörelser innan det växelvisa samtalet fortsätter. Nu lär sig barnet samtalets konst, **att turas om att tala**. Det **skapas en förståelse** för kopplingen mellan ord och föremål. **Sång, rim, pekböcker och ramsor är verktyg som stimulerar barnets språkutveckling.**

Separat manual finns för 8-månadersbesöket.

Vid 10 månader - uppföljningssamtal

- Följ upp samtalet från 8 månader.
- Vid den här åldern tycker barnet att det är kul med sånger med rörelser. Att **leka sånglekar, sjunga, rimma och ramsa** är ett sätt att leka med språket och är mycket värdefullt för språkutvecklingen. Barn i den här åldern brukar peka på saker som de ser, exempelvis lampa och bil. Barnet förstår många ord men **behöver få en hel mening som svar från den vuxne för att kunna utveckla sitt språk vidare**. På så sätt hjälper den vuxne barnet att bygga språket. Redan här är det en fördel om den vuxne **använder ett expansivt språk** (att medvetet använda många ord). Följande exempel kan användas: i stället för att säga "Hämta bollen!" – säg "Kan du hämta den lilla röda bollen?". **Upprepa gärna** samma ord i olika sammanhang, barnet behöver höra samma ord många gånger. **Enkla bilderböcker** är ett mycket bra verktyg för att kunna få en stund tillsammans där barnet får möjlighet att peka och den vuxne då kan benämna orden och på så vis utveckla ordförrådet (bokstart.se).

Vid 18 månader – språksamtal

- Dela ut faktabladet "Barnets språk från ca 18 månader".

[Här kan materialet skrivas ut.](#) Faktabladet finns på många olika språk, inklusive minoritetsspråken. Ha med en utskrift för varje språk vid språksamtalet för att om möjligt kunna erbjuda på familjens modersmål eller på något av minoritetsspråken. Notera att materialet även finns på lättläst svenska och som teckenspråkstolkade filmer. [Du hittar filmerna här.](#)

Nu börjar barnets verbala språk att ta fart. Barnet har många ord, och den vuxne kan gärna använda barnets egna ord men även **lägga till nya för att bekräfta och utveckla språket**. Då barnet säger

“namnam” kan den vuxne utveckla berättandet med att fortsätta säga: “Ja nu är det dags för mat, vad gott det ska bli!” Det är **viktigt att inte rätta barnet** vid fel uttal, utan i stället bara svara med det rätta ordet på ett lättsamt sätt. Då hör barnet hur det ska låta. Det är givande för barnet när **den vuxne sätter ord på det barnet gör**, det de gör tillsammans och vad som händer i olika situationer. **Barnet behöver gott om tid** att kommunicera vad det tycker och tänker. Barnet får en större förståelse för orden om **den vuxne hjälper barnet att koppla ihop det som barnet ser** i böcker med barnets egna saker. Nallen i boken kan kopplas till den egna nallen. “Var är din nalle?” **Böcker är mycket givande för barnet vid den här åldern och barnet kan utmanas och stimuleras av öppna frågor** så som: “Vad tror du..?” Minns du...?”

Vid 2,5 år – språksamtal och gåvobok

- Dela ut en Pixibok till barnet under besöket.

Barnet börjar intressera sig för symboler, bokstäver och ord och det är **givande när den vuxne pratar om vad de betyder**. Det här är en fas då barnet **stimuleras av att den vuxne förklarar nya ord**, det vill säga ord som barnet inte har en förståelse för ännu. Det är också utvecklande för barnet att få **samtala om vad som hänt under dagen**. De gånger barnet uttalar ord annorlunda så kan den vuxne bara säga ordet korrekt utan att lägga ytterligare uppmärksamhet vid det. Då lär sig barnet det rätta uttalet allteftersom. **Läs gärna en liten stund varje dag** där läsningen följs av **samtal om vad boken handlar om. Uppmuntra även barnet att ställa frågor** under läsningens gång. Det är stimulerande och utvecklande för barnet att få **stanna upp och tänka kring det lästa. Att läsa böcker är det bästa sättet att lära sig nya ord** och man får en **fin samvaro tillsammans!**

Språket är nyckeln till livets alla områden

Under barnets första tre år grundläggs stora delar av den språkliga förmågan. Därför är det viktigt att vårdnadshavarna görs medvetna om sin värdefulla roll i sitt barns språkutveckling och att de får kunskap om hur de kan stimulera barnets språk.

[Barnen är bodyala, fonala och verbala. De uttrycker sig med kroppen och kommunicerar med andra, lyssnar och språkar på alla möjliga sätt redan från start](#) (Inga-Lill Emilsson, KAU).

Högläsning och dialogläsning

Forskning visar att högläsning under barnets första levnadsår är mycket betydelsefullt för barnets språkutveckling. Det behöver vårdnadshavarna bli medvetna om. På biblioteket finns ett stort utbud med barnböcker och barnbibliotekarien hjälper gärna till att välja ut och anpassa utifrån barnets individuella behov. Ett motoriskt aktivt barn kan behöva kortare berättelser medan ett stillsammare barn kan lyssna till längre sagor. Högläsning har inte bara en positiv effekt på barnets språkutveckling, utan även en positiv effekt för föräldraskapet, då högläsning skapar tillfällen för gemenskap och möjlighet att känna in barnets känslor och tankar.

Även föräldrars beteenden påverkades till det positiva då resultat pekade på att de blev mer sensitiva och ömsesidiga gentemot sina barn. Studien genomfördes när barnen var 14-16 månader gamla (Murray et al 2016).

Tidigare studier av Vally et al (2015) och Murray (2016) pekar på att dialogläsning som metod gynnar både föräldrar och barn på många sätt, inte enbart barnets språkutveckling.

Att involvera barnet i berättelsen genom att ställa öppna frågor, så kallad dialogläsning, ger ytterligare en dimension. Då fördjupas förståelsen och barnet lär sig samtidigt att reflektera över det som berättas. När barn får delta i kommunikativt samspel med både vuxna och andra barn utvecklar de sitt språk och sätt att kommunicera.

Ditt hjärtas språk - modersmålet

De flesta barn i världen lever i flerspråkiga miljöer. Att få växa upp med mer än ett språk är en stor fördel - kalla det gärna en rikedom i kontakten med familjerna.

Det är viktigt att vårdnadshavarna förstår att de ska använda modersmålet när de pratar, sjunger och läser med sitt barn. Genom forskning vet vi att vårdnadshavare stöttar sina barns språkutveckling bäst när de använder det språk där de har störst ordrikedom. Det till och med stärker barnets språkutveckling.

Kom ihåg att biblioteket har böcker på många olika språk.

Minoritetsspråken

Fråga vårdnadshavaren om det finns *någon i släkten som pratar eller har pratat* något av våra minoritetsspråk (jiddisch, romani chib, finska, meänkieli och samiska).

Notera att frågan *kan* vara känslig och var lyhörd för hur vårdnadshavaren reagerar. Berätta att alla barn har rätt till sitt språk och sin kultur och att vi därför översatt delar av informationen till minoritetsspråken.

Biblioteket har böcker även på dessa språk.

Förundran – Bokstart i Värmland

Utarbetad av: Lisa Lindqvist, Annica Hagel Arvidsson